

Рябінко Світлана Миколаївна,

Інститут мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка,

б-р І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02152

ORCID id 0000-0003-3489-0606

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТСЬКИМ ХОРОВИМ КОЛЕКТИВОМ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено дослідженню актуальної сучасної педагогічної проблеми — підготовки студентів до організації вокально-хорової роботи в школі. Виявлені основні теоретико-методичні підходи до розв'язання сучасних проблем вокально-хорової роботи та підготовки майбутнього вчителя музики у контексті сучасних вимог до вищої мистецької освіти. Визначено комплекс функцій, методів та засобів підготовки студентів до організації вокально-хорової роботи школярів.

Ключові слова: вокально-хорова робота, методична підготовка, мистецька освіта, студентський хор.

Рябінко С.Н.

Теоретико-методические основы работы со студенческим хоровым коллективом в контексте модернизации образования в сфере искусства

Статья посвящена исследованию актуальной современной педагогической проблемы — подготовки студентов к организации вокально-хоровой работы в школе. Выявлены основные теоретико-методические подходы к решению современных проблем вокально-хоровой работы и подготовки будущего учителя музыки в контексте современных требований к высшему образованию в сфере искусства. Определен комплекс функций, методов и средств подготовки студентов к организации вокально-хоровой работы школьников.

Ключевые слова: вокально-хоровая работа, методическая подготовка, художественное образование, студенческий хор.

Ryabinko S.M.

Theoretical and methodological foundations of work with student chorus group in the context of modernization of art education

The article investigates the actual problems of modern pedagogical science — students training in arrangement of students' vocal and choral work at school. It examines basic theoretical and methodological approaches to the solution of contemporary problems of vocal and choral works and future music teacher training in the context of modern requirements for higher art education. It determines the complex of functions, methods and means of students training in arrangement of students' vocal and choral work.

The main approaches to organization of vocal and choral musical activity that are considered by us are the following: humanistic, aesthetic, culture studying, communicative, reflexive, creative, and project-oriented. Implementation of communicative and creative approaches to music teacher training encourage him to implement wide creative types of work and collective art in the process of education, which contributes to development of spiritual needs in performance and other types of musical and performance activity.

Theoretical and methodical instruments mentioned above has become the basis of creative activities of the student choir "Gaudeamus" of the Institute of Art of Kyiv Borys Grinchenko University (conductor — Svitlana Ryabinko, accompanist — Oksana Bichkova).

Pedagogical conditions for future music teachers training are developed for effective management of students' vocal and choral activity, as follows: orientation of methods and forms of organization

of informative and practical activity of students to understanding the specifics of vocal and choral work with students, motivation for personal creative self-realization in vocal and choral activity, integration of received knowledge, skills and abilities from different areas of art to pedagogical choral and vocal work at school.

Key words: *vocal and choral activity, methodological training, art education, vocal and choral work, student choir.*

© Рябінко С.М., 2017

Вступ. Важливою інтеграційною передумовою входження вищої мистецької освіти України у світовий освітній простір постає необхідність розробки сучасної стратегії та тактики розвитку мистецької освітнянської сфери взагалі та вокально-хорової як її суттєвої частини. У зв'язку з цим зростає відповідальність вищих навчальних закладів, метою яких є ефективна фахова підготовка майбутніх учителів музики до продуктивної діяльності зі школярами. За влучним висловлюванням А. Болгарського, «сучасна соціокультурна ситуація характеризується вимогами суспільства в створенні такої системи музичної освіти, яка б відповідала часу, спиралась на національні традиції для формування професійних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва» [2, 82]. Організація урочної та творчо-музичної позаурочної діяльності з музичного навчання й виховання учнів органічно поєднує мету, зміст та методи навчальної роботи, що потребує від майбутнього вчителя музики глибоких теоретико-методичних знань, практичних навичок та комунікативних умінь.

Метою дослідження є виявлення основних теоретико-методичних підходів до розв'язання сучасних проблем вокально-хорової діяльності та підготовки до неї майбутнього вчителя музики у контексті сучасних вимог до вищої мистецької освіти.

Методологія дослідження. Теоретико-методологічною основою нашого дослідження стали наукові ідеї у сфері мистецької освіти українських учених (В. Антонюк, А. Болгарський, Л. Василенко, Б. Гнидь, Н. Гребенюк, В. Доронюк, А. Козир, Г. Кондратенко, К. Матвєєва, А. Менабені, Ю. Мережко, О. Олексюк, Г. Падалка, І. Парфентьєва, О. Прядко, О. Ростовський, О. Рудницька, Л. Хлебнікова, Г. Стасько, Г. Урбанович, Р. Юссон, Ю. Юцевич та ін.).

Основними підходами до організації вокально-хорової музичної діяльності студентів ми вважаємо: гуманістичний, естетичний, культурологічний, комунікативний, рефлексивний, креативний, проєктивний. Впровадження комунікативного та креативного підходів до підготовки вчителя музики спонукає його до широкого залучення у навчально-виховний процес творчих видів роботи, колективної творчості, що сприяє формуванню духовних потреб у виконавстві та інших видах музично-виконавської

діяльності. Орієнтиром в організації позаурочної вокально-хорової музичної діяльності учнів нам слугувала діяльність М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, Л. Ревуцького та ін.

У нашому дослідженні ми спираємось на низку принципів, які є значущими для нашої роботи, а саме: систематичності й послідовності, свідомості навчання, активності й самостійності у навчанні, праксеологічності, рефлексивного сприймання музичних образів вокально-хорових творів, художньо-творчого конструювання, опори на діалогічну взаємодію вчителя та учня.

Результати досліджень та обговорення. Вокально-хорову діяльність учителів музики нами проаналізовано з урахуванням використання інформаційно-пізнавальної, організаційної, проєктивної, оцінювальної та творчоперетворювальної функцій. Інформаційно-пізнавальна функція є предметним підґрунтям художньо-педагогічної діяльності вчителя музики. Адже пізнання мистецтва — процес складний, багатогранний і глибоко індивідуалізований, що вимагає від кожного суб'єкта розуміння і відтворення у свідомості реально існуючих фактів, а також передбачає суб'єктивні, інтуїтивні реакції, індивідуальне обмірковування та відчуття. Організаційна функція забезпечує можливість створення ефективного художнього полісуб'єктного спілкування.

Музичне мистецтво як особлива мова спілкування між людьми будується на емоційній змістовності різноманітних художньо-музичних образів. Характерною рисою фахової сфери діяльності майбутнього вчителя музики є вміння створювати на заняттях атмосферу взаєморозуміння, враховувати спільні інтереси та формувати гуманні якості учнів. Однією з важливих функцій мистецького інноваційного навчання, що сприяє створенню сприятливих умов для вокально-хорової підготовки студентів, є проєктивна функція мистецької освіти. Адже майбутньому вчителю музики потрібно постійно дбати про своє особистісне та професійне зростання, вміти досягати нових творчих цілей, володіти вмінням організувати навчально-виховний процес як творчу взаємодію, спрямовану на стимулювання особистих досягнень у підготовці до розв'язання завдань навчально-творчого напрямку.

Оцінювальна функція відіграє особливу роль у процесі мистецької вокально-хорової діяльності.

Мистецьке становлення учня не може ефективно відбуватись поза вільним виявленням оцінювального ставлення, поза багатогранністю художніх поглядів. Тому важливо всіляко заохочувати учнів до висловлювання власних міркувань щодо мистецтва, спонукати до виявлення власної мистецької оцінки.

Неадекватність типових прийомів педагогічної діяльності та різноманітність педагогічних ситуацій об'єктивно стимулюють вчителя до творчості. Для будь-якого прояву творчості необхідним є вияв креативних особливостей студента, які розвиваються у творчому навчальному процесі, тому творчо-перетворювальна функція у цьому аспекті набуває вагомого значення, що виражає здатність до трансляції інновацій, трансформації їх відповідно до конкретної педагогічної ситуації. Творчо-перетворювальна функція вносить елементи нових знань або способів дій у вихідні умови навчання.

Педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів музики до ефективної організації вокально-хорової роботи учнів ми визначили: спрямування методів і форм організації пізнавально-практичної діяльності студентів на усвідомлення специфіки вокально-хорової діяльності; спонукання до творчої самореалізації особистості у вокально-хоровій роботі; інтегрування отриманих знань, набутих умінь і навичок із різних сфер мистецтва у подальшу педагогічну вокально-хорову роботу з учнями. На думку Г. Падалки, «поза досягненням взаємозв'язку між професійною підготовкою педагогів-музикантів і музичним навчанням школярів якісне функціонування музичної освіти неможливе» [10, 47].

Зазначені теоретико-методичні засади були покладені нами в основу творчої діяльності студентського хору «Gaudeamus» Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка (керівник хору — відмінник освіти України Світлана Рябінко, концертмейстер — лауреат міжнародних та всеукраїнських конкурсів Оксана Бичкова). Хор «Gaudeamus» вирізняється яскравим репертуаром, вагомою частиною якого є український пісенний фольклор, зокрема колядки та щедрівки в обробці М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Яциневича, С. Людкевича, М. Колесси та оригінальні твори українських композиторів М. Дилецького, Д. Січинського, М. Березовського, М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, Л. Ревуцького, Б. Фільц. Програма хору «Gaudeamus» містить також шедеври світової хорової музики А. Вівальді, Й. Гайдна, Ф. Мендельсона-Бартольді та ін. Висока художня якість репертуару, що виконується хором університету, є запорукою естетичного виховання майбутніх учителів музики.

Хор «Gaudeamus» проводить велику концертну діяльність. Так, у 2016 р. студенти виступали на презентації збірника наукових статей,

присвяченого ювілею українського композитора-класика Л.М. Ревуцького, в залі Київської організації Національної спілки композиторів України. На урочистостях з нагоди вшанування пам'яті Т. Шевченка у березні 2016 р. виконувались твори на вірші поета біля пам'ятника Великому Кобзареві, а також відбувся сольний концерт хору до дня народження Т.Г. Шевченка в Національному музеї Тараса Шевченка. Великий успіх мала лекція-концерт «Таїна шедеву» (до 100-річчя написання «Щедрика» М. Леонтовичем).

Студентський хор «Gaudeamus» постійний учасник і переможець всеукраїнських фестивалів та конкурсів:

— Регіонального фестивалю студентських і дитячих хорових колективів «Якщо заспіває школа — заспіває країна» (диплом II ступеня в номінації «Камерні хори»), 14 травня 2015 р.;

— VI Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Вишгородська Покрова», присвяченого 20-річчю Вишгородського муніципального хору «Коралі» (Собор Вишгородської Богородиці, м. Вишгород), 11 жовтня 2014 р.;

— III Асамблеї української хорової музики «Тарас Шевченко і хорова музика» (Музей видатних діячів української культури), 18 травня 2014 р.;

— II Асамблеї української хорової музики (Музей видатних діячів української культури), 26 травня 2013 р.;

— Всеукраїнського хорового фестивалю-конкурсу до 150-річчя від дня народження Б.Д. Грінченка (диплом II ступеня), 24 квітня 2013 р.;

— II Всеукраїнського конкурсу імені Б. Лятошинського у концертному залі Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки, листопад 2011 р.;

— II Всеукраїнського фестивалю-конкурсу хорового мистецтва, присвяченого 20-річчю незалежності України, у концертному залі Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки, 12 травня 2011 р.;

— Міжнародного фестивалю мистецтв «Музична осінь у Чубинському», 2 жовтня 2010 р.;

— Міжнародної хорової асамблеї клубу хормейстерів дитячих та юнацьких колективів «Тоніка», 28 березня 2010 р.

Цікавою подією в Інституті мистецтв стала постановка вертепу силами студентів хорового колективу в січні 2017 р. Вертеп складався з 14 дійових осіб та хору, який виконав відомі та маловідомі колядки та щедрівки в обробках славетних українських композиторів К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Яциневича, С. Людкевича, М. Колесси та народні колядки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у процесі творчої діяльності зі студентським хором колективом нами визначено комплекс функцій, методів та засобів підготовки студентів до організації вокально-хорової роботи учнів. З цієї позиції вокально-хорову діяльність учителів музики нами проаналізовано з урахуванням використання пізнавальної, організаційної, проєктивної, рефлексивно-оцінювальної та творчо-перетворювальної функцій. Розроблено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музики до ефективної організації

вокально-хорової роботи учнів, а саме: спрямування методів і форм організації пізнавально-практичної діяльності студентів на усвідомлення специфіки вокально-хорової роботи з учнями; спонукання до творчої самореалізації особистості у вокально-хоровій роботі; інтегрування отриманих знань, набутих умінь і навичок із різних сфер мистецтва у педагогічну вокально-хорову роботу в школі. Проведене дослідження відкриває шляхи для подальшого розроблення проблематики розвитку мистецької освітньої сфери взагалі та вокально-хорової освіти зокрема.

ДЖЕРЕЛА

1. *Антонюк В.Г.* Українська вокальна школа: етнокulturологічний аспект : моногр. / В.Г. Антонюк. — К. : КНУКиИ, НМАУ імені П.І. Чайковського, 1999. — 166 с.; 2-е изд. — К. : КНУКиИ, 2001. — 144 с.
2. *Болгарський А.Г.* Сучасні проблеми підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи в загальноосвітній школі / А.Г. Болгарський // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти. — К., 2015. — Вип. 18. — С. 82–86.
3. *Козир А.В.* Специфічні особливості мистецької школи у музично-педагогічному вимірі / А.В. Козир // Наукові записки [Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова]. Серія: Педагогічні та історичні науки. — К., 2014. — Вип. 116. — С. 116–122.
4. *Кондратенко Г.Г.* Формування творчої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва в освітньому середовищі університету / Г.Г. Кондратенко // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття : матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2016 р. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — С. 585–595.
5. *Мережко Ю.В.* Стимулювання творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі вокально-виконавської діяльності / Ю.В. Мережко // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття : матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2016 р. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — С. 619–625.
6. *Олексюк О.М.* Концептуальні засади реалізації духовного потенціалу особистості в системі неперервної мистецької освіти / О.М. Олексюк // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття : матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2016 р. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — С. 242–248.
7. *Олексюк О.М.* Музична педагогіка : навч. посіб. / О.М. Олексюк. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. — 248 с.
8. *Падалка Г.М.* Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. — К. : Освіта України, 2008. — 274 с.
9. *Рудницька О.П.* Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. / О.П. Рудницька. — Т. : Навч. кн. — Богдан, 2005. — 357 с.
10. Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г.М. Падалки : кол. моногр. / за наук. ред. А.В. Козир. — Вид. 2-ге, допов. — К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. — 377 с.

REFERENCES

1. *Antoniuk V.H.* Ukrainskaia vokalnaia shkola: etnokulturnyi aspekt: Monografiia [Ukrainian Vocal School: Ethnic and Cultural Aspect]. V.H. Antoniuk. — K. : KNUKiI, NMAU imeni P.I. Chaikovskogo, 1999. — 166 s.; 2-ie izd. — K. : KNUKiI, 2001. — 144 s.
2. *Bolharskyi A.H.* Suchasni problemy pidhotovky maibutnioho vchutelia muzychnoho mystetstva do roboty v zahalno-osvitnii shkoli [Contemporary Problems of Future Music Teacher Training for Work in Comprehensive School]. A.H. Bolharskyi // Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 14. Teoriiia i metodyka mystetskoii osvity. — K., 2015. — Vyp. 18. — S. 82–86.
3. *Kozyr A.V.* Spetsyfichni osoblyvosti mystetskoii shkoly v muzychno-pedahohichnomu vymiri [Specific Features of Art Education in Musical and Pedagogical Field]. A.V. Kozyr // Naukovi zapysky [Natsionalnoho

- pedagogichnoho universytetu im. M.P. Drahomanova]. Serii: Pedagogichni ta istorychni nauky. — K., 2014. — Vyp. 116. — S. 116–122.
4. *Kondratenko H.H.* Formuvannia tvorchoi osobystosti maibutnioho vchytelia musychnoho mystetstva v osvithnomu seredovyshchi universytety [Formation of Creative Personality of Future Music Teacher in Educational Environment of University]. H.H. Kondratenko // Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura: vyklyky XXI stolittia: mater. II Mizhnarod. nauk.-prakt. konf., 14 — 15 kvit. 2016 r. — K. : Kyiv, un-t im. B. Grinchenka, 2016. — S. 585–595.
 5. *Merezhko Yu.V.* Stimulivannia tvorchoi samorealizatsii maibutnioho vchytelia musychnoho mystetstva v protsessi vocalno-vykonavskoi diialnosti [Stimulation of Creative Self-Realization of Future Music Teacher in the Process of Vocal and Performance Activity]. Merezhko Yu.V. // Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura: vyklyky XXI stolittia: mater. II Mizhnarod. nauk.-prakt. konf., 14 — 15 kvit. 2016 r. — K. : Kyiv, un-t im. B. Hrinchenka, 2016. — S. 619–625.
 6. *Oleksiuk O.M.* Contseptualni zasady realizatsii dukhovnoho potentsialu osobystosti v systemi neperervnoi mystetskoi osvity [Conceptual Foundations of Spiritual Potential Realization in the System of Continuous Art Education]. O.M. Oleksiuk // Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura: vyklyky XXI stolittia: mater. II Mizhnarod. nauk.-prakt. konf., 14 — 15 kvit. 2016 r. — K. : Kyiv, un-t im. B. Hrinchenka, 2016. — S. 242–248.
 7. *Oleksiuk O.M.* Muzychna pedagogika [Musical Pedagogics]. O.M. Oleksiuk. — K. : Kyiv, un-t im. B. Hrinchenka, 2013. — 248 s.
 8. *Padalka H.M.* Pedagogika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Pedagogics of Art (Theory and Methodology of Teaching Art Disciplines)]. H.M. Padalka. — K : Osvita Ukrainy, 2008.— 274 s.
 9. *Rudnytska O.P.* Pedagogika: zahalna i mystetska [Pedagogics: General and Artistic]. O.P. Rudnytska. — T. : Navch. kn. — Bohdan, 2005. — 357 s.
 10. *Teoriia ta metodyka mystetskoi osvity. Naukova shkola H.M. Padalky : kolektyvna monohrafiia* [Theory and Methodology of Art Education. Scientific School of H.M. Padalka], pid nauk. red. A.V. Kozyr. — Vyd. druhe, dopovn. — K. : NPU imeni M.P. Drahomanova, 2011. — 377 s.